

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. V. Quintum in cœlo gaudium, voluptas aurium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

Sed manna hoc absconditum non sapit, nisi serio illud gustantibus. Plurima hic later dulcedo; sed abscondisti eam, o Deus, timentibus te. Non exultant mentem celi gaudia, nisi attentè cogitata.

Dictum è Rhetorum scholis de promprium est. Omnis similitudo claudicat. Rem exemplo mostramus. Inferorum ignis quo tactus præcipue torquetur, si succenso clibano, si fornaci calcariæ, si officinæ vitrariæ, si bullienti salis mari, si æne saxa & ignes jaculanti conferatur, similitudo erit qualiscunque, sed hem quam claudicans! Siquidem noster ignis ad Avernalem illum pictus est ignis. Deinde quamvis sal coqui ceptum, dies noctesque in extensissimâ sartagine ferveat, subinde tamen ferias agit hic focus; inferorū supplicia totis sæculis nec momento interquiescunt. Ita similitudo multum claudicat. Idem panem ad rem propositam asserendum: Omnis tangendi usus in hoc Orbe claudicat. Non raro agroti ajunt nescire se quâ præcipue parte dolor se viat, cum se viat ubique, omnia esse læsa, malè affecta omnia; quaquâ tangis, offendis. Deinde, non solum fragile est quicquid hic tangi potest, sed & fallaciosum est: nam plerumque acum aut hamum abditum tegit, qui tangentem invadit. Ita Tactus errore creberrimo fallitur, amicum existimans quod hostile demum experitur. Exempligratiâ: Dentes pruriunt & salivâ natant, manûque velut tardas increpant, cum aut ceratâ duriciâ, aut fœcis mollissimâ, aut optimâ placentâ, aut dulcissimi nebulas appetunt: sed later sub his scorpionis aculeus, suum dentes hostem sentient. Nam hæc fixa & dulcia licet mollia plurimum obesse solent dentibus. Sic Tactus non sine damno ubique panem decipitur, & læditur.

Longè aliud in cælo erit: Quicquid illic tangi poterit, gratissimam ad Tactum proportionem exhibebit. Totum cuiuscunque beati corpus, summetriâ decentissimâ, temperie nobilissimâ, sanitate perfectissimâ gaudebit. Erig in eo temperamenti præstantissimi sensus intimus. Nam Beati suavissimè sentient quàm ex toto valentes & sani sint, ab invalitudine omni securissimi æternum.

§. III.

Ad bellum miserat heroïs Spartana filiū, sed claudicantem: cumque eum ad aliquantulum viâ deduceret, acriter horrata: Fili, ait, singulis gradibus fac virtutis memineris. Non enim militiam proficisceris ut fugias, sed ut collato pede stes: Aut vincendum igitur, aut moriendum.

O Christiani, ad omnem tangendi usum, memento te Christianæ virtutis, memento cæli. Cum aliquid in corpore urit, dolet, pungit, cruciatui est, memento Beatitudinis, ubi nihil amplius punget, dolebit, urer, cruciabit, ubi molestiæ nihil esse poterit. Nunc in prælio sumus, non ut fugiamus, sed ut stemus. Aut vincendum, aut moriendum.

Istud tunc maxime versandum animo, cum cacodæmon Tactum pellicat ad pomum vetitum tangendum. Quandoque igitur veterator Stygius suadet & invitat, ut tangamus quod illicitum, inhonestum, prohibitum, hoc illi & nobis occinamus: Aut vincendum, aut moriendum. Rem vetitam tangere, mortis est; prurientem tactum coercere, victoriæ est. Aut ergo morere, aut vincere.

Hic animi puritatem insillo. Si purus sit animus, facile continebit manum ne limites transiliat, & tangat non tangenda. Huic rei alius & tenacius capiendæ, duo hæc documenta suggero.

1. Botros immaturos ne carpe. 2. Manum petulantem in sinum mitte. Botros, inquam, ne carpe immaturos. Inter Israëlitis plebem proverbium olim iactabatur: Patres comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt.

Tym. I.

A Gregorio uvæ acerbæ, voluptates sunt hujus vitæ. Nam quisquis, ait, præsentis vitæ delectationibus satiari desiderat, fructus ante tempus comedere festinat. Eam ob causam Philo disertissimus oblectamenta vitæ, furta delectationum vitæ futuræ nominat.

Cum ergo præsens oculos voluptas allicit, blanditur, trahit, ludetque: tange, carpe, frue: Cum cibus quia vetitus, non comedendus; cum potus quia nimius, non admittendus; cum pecunia quia aliena, non attrahenda; cum femina non aspicienda, multò minus tangenda, cum aliud quippiam nociturum oculis ac manibus se offert, ut iam immaturam cogita, & cave tangas. Hic aut vincendum, aut moriendum. Amore beatitudinis differ obsecro hanc Tactus voluptatem, in beatitudinis domum. Illic licebit botros maturos capere. Omnis voluptas amore Numinis contempta, millecuplo redibit fœnore.

Ursi nimirum appetentes mellis prædantur alvearia, sed tuber ac faucium referunt caput ab apibus lælis compunctum: ita nos præmaturâ manu rapimus voluptatem, sed furta nostra conscientie vulneribus puniuntur: Cave tangas illicita tactui. Si appetis botros, carpe, sed maturos; cælestes præliba delicias.

Alterum est: Petulantem manum in sinum mitte, cum Mose forsan extrahes leprosam. Cum nobis videmur nescio quanta pro Deo ausi, cum nosmet circumspiciamus velut atlantes grandibus promeritis adorandos, strictius seipsum quique hunc in modum examinet: Dic enim verò maxime Atlas, quos pro cælo labores lubis? qualem te penitentia permittis? quàm ardua sunt actiones tuæ? quantum inedia ac famis toleras? quid somno demis? quot nocturnis horis vigilas? quantum noctis non ad pocula, nec ad frutulum, sed inter preces exigis? quàm severe carnem maceras? quantis rigoribus petulantiam corporis coherces? quantum lacrymarum fundis, non ob amissam pecuniam, sed ob cælum nondum acquisitum? Dic denique quantus tui victor es, quàm tibi ipse imperiosus? sic manum mitte in sinum, leprosam, plandè puro, extracturus.

Descende in teipsum & apparebit, quàm parum labores pro cælo, quàm frigidus, quàm nullus sit tuus pro illo sudor.

Age igitur, Excultas tandem tibi te: sudoribus paratur cælum. Nullus hic torpori locus est. Cælum in oculis, in animo sit. Interroga, inquit Augustinus, ultima & intima sua si capere possim gaudium de tantâ Beatitudine: Anhelas eò? seponere noxia, botros ne carpe immaturos, nocituram rejice voluptatem. Certissima via est ad æternas voluptates; despiciere caducas.

CAPUT V.

Quintum in cælo Gaudium, Voluptas Aurium.

D MENTIONEM injicit Augustinus in libris de Trinitate hominis jocularis & mimi, qui in medium theatri progressus; Audite cives, inquebat, proximis ludis omnium vestrum cogitationes aperiam. Proximâ igitur ludorum instauratione, maximo studio ingens hominum frequentia convenere, se quisque eadvertisum quàm proximè collocavit. Toto theatro jam facto ingens stipatio, & vox omnium fuit:

Quid dignum tanto feret hic promissor biatu?

Adfuit demum histrio;

Conticere omnes intrentq, ora tenebant.

At ille iterum: Dicam, inquit, quid quisque vestrum cogitet velitque: Vili omnes vultis emere, & vendere carò. Ingens obortus risus, dicti veritatem commendavit. Negat Augustinus è toto id verum esse, & Novi virum, ait, cui venalis, liber delatus, pretio quàm par erat, longè

Vuæ acer-
bæ sunt
voluptates
hujus vitæ.

1. Petulan-
tem manū
in sinum
mitte.

2. Abacus
vel alveolus
luforius.

Aug. Ma-
nual. c. 10.
nule.

Horat. de ar-
te Poeticâ
post init.
Virg. l. 2.
Æneid. init.

longè inferiore. Ille, ut animi erat sinceri, cum venditorem mercis suæ ignarum cernebat, plus pecuniæ dedit, quàm poscebat. Noli tunc tam vili emere. Nec defuerunt alii qui frumentum grandi emerint pretio, & vili venderint.

Ennius fortassis verius pronuntiavit: Omnes mortales sese laudari exoptant. Quamvis nec hoc usquequaque verum sit. Sunt enim quibus sui odium & despicientia omni elogio potior est. Hi sibi ipsis displicent, & gratias agunt cum contemptui sunt: hoc enim sibi deberi ex æquo censent.

Quòd si minus ille argue Ennius dixisset: O cives omnes beati esse vultis, miseri esse non vultis: Rem certe dixisset. Quidquid aliud quisquam, ait Augustinus, latenter velit, ab hac voluntate non recedit. Omnes beati esse cupimus, omnes, omnes. Qualis speranda sit beatitudo, exponere cepimus, ad quintum cæli gaudium progressi, quod Auditui obtinget. Suas ceteris sensibus voluptates assignavimus; suam habebunt & Aures, idque singulariter è cælesti Musicâ, de qua nunc differendum.

§. I.

Leonardus
Lectus l. 3.
de Summo
Bono c. 8.
Beatorum
sensibus post
resurre-
ctionem
congruas
delictatio-
nes habebunt.
Iam nati
autem om-
nibus sen-
sibus tor-
quebun-
tur.

Non ignotus nostro ævo Theologus: Non est dubitandum, inquit, quin sensus quoque externi suas functiones & congruas delectationes post Resurrectionem habituri sint. Beati utique videbunt, audient, odorabuntur, gustabunt, tangunt & tangi poterunt, & quidem perfectius multo, jam semper victuri, quàm dum viverent, morituri: nec deerunt quæ visu, quæ auditu, quæ odoratu, tactu, gustatu sint dignissima. Quòd si protoplastus parens in paradiso nondum morti addictus his talibus fruebatur delectis, cur iis jam beati careant?

Apud inferos damnati nullo non sensu torquebuntur: horribiles ac mortificæ formæ oculos; ululatus, clamor, rugitus aures; mephitis morte camarina torquebit nares; tellus fercula, sulphur, ca pocula, fames ac sitis palatum; ignis universum corpus cruciabit. Par est ut corpus, quod delictis vagis deliquit, supplicis, id diversis luat. Non minus æquum est, ut corpus variis rigoribus maceratum, suis donec pramiis. Ideo membra omnia, & omnes quasi articuli suâ fruentur beatitudine. Hinc oculos elegantiarum omnium mare, nares suavisimorum odorum, campus; saporis exquisitissimi necitæ & ambrosia, fauces; omnia corporis membra, sanitas, perquam jucundissima; tot mille Orpheorum Musica permulcebit aures. Quarum gemina erit voluptas: à colloquiis & à Musicâ. Colloqui amicum quid habet: quò autem cariores sunt ii quibuscum loquimur, ed suavius est colloquium. In cælo longè charissimæ erunt quos mutuus oblectabit sermo. Nec opus illic diductis semper labiis vibrare linguam, satis est velle hoc alium scire, quòd illi quis patefactum cupit. Quamvis etiam more nostro locuturi sint cælestes. Quemadmodum Christus post obitum mortem jam paradisi inquilinus verissimè nostro ritu locutus est. Præter mutuum inter cælestes sermonem erit & Musica.

Musica nihil magis
cælo co-
gnatum:
Apoec. c. 8.
v. 1.
Psal. 149.
v. 5. & 6.

Apoec. c. 5.
v. 11. 12.

Ibid. c. 14.
v. 2. 3.

Ibid. c. 19.
v. 1. & 3.

Inter hæc inferiora nil, putem, similis est, magisque cognatum cælo, quàm Musica. Narrat interpret cælestium atcanorum Joannes; Factum esse silentium in cælo, quasi mediâ horâ. Ergo prius non silebatur: quis autem clamoris inconditi tumultum affingat cælo? Hebraus vates: Exultabunt Sancti in gloria, inquit, exultationes Dei in gutture eorum. Quâ tandem ratione? Habentes singuli citharas, cantabant canticum novum. Et vidit, ait Joannes, & audiivi vocem angelorum multorum, & erat numerus eorum millia millium dicentium voce magnâ: Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem & divinitatem, &c. Et vocem quam audiivi, sicut citharæ eorum citharisantium in citharis suis. Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia. Subjungit: Post hæc au-

A divi quasi vocem turbarum multarum in cælo dicentium Alleluia, & iterum dixerunt Alleluia. Cui accedens Tobias, c. 13. bias: Ex lapide candido, inquit, & mundo omnes plateæ ejus v. 2. sternerent, & per vicos ejus Alleluia cantabitur. Musicam in Eriquo cælo vocalem forte, dubitandum non est. Exultationes in gutture eorum, non in animo solum. Habebit suas & auditus delectas, longè suavisissimam, cum Boethio loquor, carminis mulcedinem.

In Orbe nostro, septem testudinum harmonia, Si renum creditur esse concordia. Infantes sumus, quos superi jure rideant. Quid enim verò septem testudinum suavitas ad cæli concentum sit?

Fingamus, oro, Musicam quàm possumus modestissimam conclavi clausam. Sint non plures vicienis Angelis: Eorum sex fidibus utantur & chelin tractent, sex alsâ voce canant, sex iidem citharæ eorum agant, duo ludant organis. Canendi carminis verba suppediabit, aut Psalmus septuagesimus: Repleatur os meum laude tuâ: Gaudebunt labia mea dum cantaveris tibi; aut Psalmus centesimus duodecimus: Sit nomen Domini benedictum. Hi viginti omnino Musici è cælo inconcinne & averse Musis canere non didicerunt; chromatis uti, & omnibus elegantis cantum pingere optime sciunt: Concinnant ergo & vocem fidibus jungant. Talis certe symphonia hæc erit, ut affirmatissimè dici possit, à nullo Regum, nec ab Imperatorum nullo unquam similes auditos esse phanascos. Sed progrediamur posito ilthoc Musicæ simulacro.

§. II.

Fingamus quinquaginta, fingamus centum Angelos, & vocibus & fidibus concinere. Quantum suavisissimæ voluptatis aures animumque raptum adverteret: sed hæc ipsâ præstantiorem fingamus, de quâ etiam dici possit. Nec auris auditur, additamen non potest, Nec in cor hominis ascendit, hæc enim talia cogitare possumus & fingere. At verò de illâ cælesti omnium & Angelorum & hominum harmoniâ planissimè affirmandum: Nec auris auditur, nec in cor hominis ascendit.

Quòd si illam duntaxat viginti Angelorum Musicam amans Musica audiret, in has utique voces prorumperet: Domine Jesu, si mihi sint centum aures, si totus sim auris, perdis & pernox hos cantores audiam, nec satiabor audiendo: non cibus, non somnus ab hoc aurium melle me avelleret. Et tamen hæc sensus unici voluptas foret: si jam Odoratus delinimenta, si gratissimorum æpectus, selectissimorum gustatus, charissimorum societas & colloquia, si ut verbo dicam, accedat cælum, quantum liquidissimæ voluptatis id erit fumen?

Hic observandum sedulo, quod & cælestia gaudia mirificè commendabit, & animum desiderio eorum plurimum inflammabit. In exemplum sumamus Musicam. In hac non omnis venustas aut suavitas simul audiri potest. Jam dulces cantus flexiones, jam rotundæ clausulæ, paulò post iterum suaves moduli, jam chroma nobile auditur, quædam hinc illinc miscetur, quæ non adeo grata sunt auribus. Hinc sæpe cantus mediæ suavitatem habet, quæ caruit initium: hinc sæpe finis cantus dulcedinem infillat, quam nec initium habuit, nec medium. Ita guratim ac particulatim haurimus auribus voluptatem. At verò in cælo gaudia omnia omnis voluptas simul, & omnibus momentis percipitur, quæ primo ingressu cæli percepta est. Torrens voluptatis tua potabis eor. Sed luculentius rem oculis subjicio.

In convivis olim tam Hispanico veteri, quàm Germanico ritu non plura simul fercula ponebantur. Sed ablato primo succedebat alterum, alteri tertium, tertio quartum, sic & cetera sequebantur. Sic uno tempore ex uno solum cibo percipiebatur oblectatio. Jam verò

verò cum epulamur more Gallico, simul omnia fercula, aut plurima eorum pars apponitur, ita pæne simul plura possunt delibari.

In hoc Orbe, Hispanico ac Germanico ritu prandemus: Hodie fortasse læti sumus, quid lux ferat crastina, quid sequens hebdomas, quid proximus mensis minetur, ignoramus. In celo non sic gradatim beatitudinem fruimur, omnes cæli voluptates quolibet momento percipiunt Beati, æternum eas sic percepturi. Quod, si exactius cogitetur, incredibiliter beatitudinis bona commendat.

Amor & gaudium faciunt musicum.

Theologi concinnè dicunt: Amor & gaudium faciunt Musicum. Fit non raro ut amatorculus aliquis delirus mediam noctem vel mediâ hieme fidium cantu domum celebret, & tota personæ vicinitas. Ab hoc infano Musicam frigoris patientem extorquet amor quantumvis impurus. Ad limen non cantaret tam diu, nisi amaret. Ita & gaudium provocat ad cantum. Pharaone illiucque exercitu in undis sepulto, Tunc cecinit Moses & filii Israël: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est.*

Exod. c. 15. v. 1.

Ps. 95. v. 1.

Quoties David & amorem & gaudium testatus in cantum prorupit? *Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra. Cantate Domino, & benedicite nomini ejus.* Hæc ei cantica persuasit amor. Beati cælestes cum & amore ardeant, & gaudiis cumulatifsimi sint, non mirum si cantent. Amor & gaudium faciunt Musicos. Augustinus futuri spe lætissimus: *Felix ego, inquit, & verè in perpetuum felix, si post resurrectionem hujus corporis auri audire meruero illa cantica cælestis melodia. Fortuna est ego nimis inque beatus, si & ego ipse meruero cantare ea, & assistere Regi meo, Deo meo, Duci meo, & cernere eum in gloria sua.*

Aug. c. 25. Mediat.

§. III.

In celo quilibet Sanctum constituit symphoniam.

Harmonia minùs quàm duas voces non admittit; vox unicè concentum non facit. At in celo Sanctorum quilibet singularem constituit symphoniam: perinde uti artificiosa sunt horologia, quæ Musicis vocibus instructa totum decantant carmen. Hic unicum est horologium, sed voces diversæ; sic unicus beatorum hominum symphoniam & concentum potest edere. Quale igitur jubilum erit in celo à tot myriadibus cantorum? Nostra Musica paupertate grandi laborat, solis quatuor constar vocibus. Musica cælestis ditissima est, voces habet innumeras. Nos præstantissimam laudaturi Musicam, Orpheorum harmoniam, Sirenium concordiam appellamus; sed quid hæc ad cælum concentus? Nos velut nosocomii timentes senes & ævus latrante stomacho inamenum animus, si cum aulædis cælestibus conferamur. Illi ad mensam offertissimam cantant, amore & gaudio undequaque perfusi: nos velut cicadæ stridulis querimoniis fatigamus cælum: Illi canunt, nos gemimus.

Franciscus Assisias suo fato jam vicinus, vix ossibus hærebat, & magnis urgebatur doloribus. His mitigandis unum aliquem è locis (Paciscus is audiebat, poetarum olim non infimus) rogabat, chelyn adferret ad instituendum concentum: & unâ rationem addidit, cur id fieri vellent. Cui Paciscus: Hanc tibi gratiam, mi Pater gratificari minime reculem, sed vereor, ne alius simus offendiculo. Ergo, ait Franciscus, omitte exequi quod dixi. At liberalissimus Deus in suorum vota, non passus est fidicinem hic deesse. Ergo Angelus in subsidium venit, & quamvis unico per chelyn ductu, ita fidibus cecinit, ut æger Franciscus jam in meliorem Orbem se delatum crederet. Hæcine potuit vel unus Angelus, vel unico chelys contactu? Quid erunt mille tales fidicines, quid tot millena millia excellentissimorum ejusmodi cantorum in celo? *Torrente voluptatis tuæ potabis es.* Hanc è celo Musicam complures sanctorum hominum jam tumulo proximi velut eminus audierunt. Hinc

Tom. I.

A illis promptissimum fuit huic Orbi valedicere, & omnem cogitationem transferre in paradysum.

Beatus Nicolaus Tolentinus lex mensibus ante obiit. Quo illam desiderio cælestis vite arsisse credimus, ad quam tam suaviter, & à tot Orpheis invitabatur? Beatum Martinum Sulpitium commemorat hymnis cælestibus honoratum; beatum Servulum Gregorius: de aliis alii. Talem Deus promissidem suis præbandam solet submittere: hæc illos gustatione ad cælum iniciat.

Hic ostendit conformitatem humanæ voluntatis cum divina. Non est in Orbe symphonia suavior, quàm hoc bicinium, Dei & hominis consentientium, idem volentium, atque ita simul canentium per intimam voluntatem conjunctionem. Hominis est contenta hæc voluntas & acutum scanlim insonare: Ego Domino meo & Deo meo; Ego dilecto meo, & ille mihi: possumus alter alteri cedere; alter alterius dicta capit, mutuo nosmet amore complectimur; ambo idem volumus, idemque nolumus: Domini mei voluntas mea est, & meam meus Dominus transfudit in suam: idem canimus.

Hæc nobis cantiuncula est discenda. Et sciamus nos nunquam in discendo hoc cantu sic profecturos, quin plura dicere, melius proficere, suavius canere, nostram cum divinâ voluntate arctius conjungere possimus. Ideo *Cantate Domino canticum novum; Cantate Domino omnis terra: Cantate, oro, cantate: Quod Deus voluerit, volo: Sicut mandavit mihi Pater, sic facio.* Hoc canticum Christus è celo tulit. Hoc canticum ad modulum fines, ad supremum halitum est producendum. Pessimè cecinit, qui ante finem canere desit.

Psalmi quadragesimi quarti hæc est inscriptio: *Canticum pro dilecto, In finem us, qui commutatur.* Paulus rem maxime dixit: *Ecce, inquit, mysterium vobis dico: omnes qui dormimus, sed non omnes immutabimur.* Vultis immutari, vultis ad suavissimam cæli Musicam extolli: Cantate canticum pro dilecto, In finem. Cantate: *Fiat voluntas tua sicut in celo & in terra.* Hic ego cum Isaiâ vociferor, & hortor singulos: *Bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit.* Non turbent hoc ruium canticum latratus canum, non mugitus bouum, non rugitus leonum, non fremitus equorum, non ululatus luporum. Non te hominum rixantium aut vituperantium voces impediunt, non obtruncantium, non iracundorum, non lascivorum, non obmurmurantium clamor terreat.

Sunt qui nihil minus velint, quàm quod vult Deus: sed nec humanæ norunt suam subiungere voluntatem. Hi non canunt, sed rudunt cum onagris. Quilibet cælestem amas Musicam, Bene cane, fiat voluntas tua: frequenta hoc canticum; Non sicut ego, sed sicut tu vis. Cane canticum pro dilecto, idque in finem, ut memoria tui sit in celo.

CAPUT VI.

Sextum in Celo Gaudium, Voluptas è quatuor corporis gloriosi dotibus.

Nemo non assentietur prædictis Patribus, qui paradysum, primas Orbis delicias, celo conferunt. Inter complures paradisi arbores una fuit *Lignum vite*. Præter salientes fontium aquas, nobilissima quatuor flumina fuerunt, quibus hæc deinde nomina sunt in-

In paradiso cælesti Lignum vite. Servator Orbis est Dominus Jesus, æterna Sapientia, Rex Regum, à quo in nos omne promeritum, omnis favor & gratia, æterna vita derivatur: ceteræ hujus paradisi arbores sunt alii cælestes. Porro cælestes.

V 3